

ÍZLÉS ÉS SZAKKÉPZETTSÉG.

Ha visszatekintünk szakunk ezelőtt néhány évtizeddel való állapotára, úgy büszkék lehetünk arra, hogy — daczára a viszontagságteljes idők okozta hátramaradottságunknak — mily hamar kihevertük azt és mily rohamosan igyekeztünk a mulasztottakat helyrepótolni.

Megteremtettük félig-meddig munkánkon a magyaros jelleget és igyekeztünk a külfölddel is erőnkhez és tudásunkhoz képest lépést tartani.

A külföld előtt csak papiroson létezett Magyarország és ennek grafikai munkái már kezdenek feltűnni idegen földön is és a külföld is kezd már tudomást venni rólunk és grafikai szakmánk termékeiről már néha-napján ők is megemlékeznek szaklapjaikban.

Évekkel ezelőtt még mindenért az idegenek segítségét kellett igénybe vennünk, olyannyira szegények valánk berendezés tekintetében. De most már van magyar betűöntödénk és gépgyárunk, melyhez nemcsak hazai, de külföldi megrendelők

is fordúlnak, sőt némely tekintetben e gyáarak produkciói túlszárnyalják a külföld hasonszerű gyártmányait is.

Mindenünk megvolna már hozzá, hogy saját lábunkon járva, lerázhassuk az idegen gyámkodást és idegen befolyástól menten dolgozzunk; csak az a kár, hogy szakerők hiányában mégis rá vagyunk utalva az idegen segítségre!

Elsősorban is a magyar nyomdászok zöme mellett nem rendelkezünk elég oly akcidensz-szedővel, kik a külföldi mintákat mellőzve dolgoznák fel eszméiket. Azok is, kik e téren számottevő tényezők, jobbára oly állást foglalnak el, hogy tehetségöket nem érvényesíthetik ezen a téren, mely pedig nagyon nélkülözi őket. Azok pedig, kik e téren működnek, kénytelenek nagyrészen minták után dolgozni, mert nincsen oly útbaigazítójuk, kiktől tanulniok lehetne.

Hiányzik nálunk az az iskola, mely a nagyobb külföldi városokban fényesen prosperál, és ez a magasabb grafikai szakiskola, a hol azok a szedők, kiknek tehetségök és ambicziójuk is van, magasabb fokú kiképzést nyerhetnének s így a magyar nyomdaipar emeléséhez segédkezet nyújtanának.

Tekintsünk csak végig hazai díszesebb nyomtatványainkon és különösen illusztrált szépirodalmi lapjainkon s látni fogjuk, hogy nem történik semmi azon a téren, hogy e munkák a grafikai kiállítás dolgában a külföld hasonló munkáival még megközelítőleg is lépést tartanának.

A nyomdák, vagy az illetők, kiknek kezeire van bízva ama munkának vagy lapnak előállítására, — úgy látszik — nem törődnek azzal, hogy munkájuk megnyerje a szakemberek tetszését, hanem csak sablonszerűen dolgoznak.

Ha kezünkbe vesszük illusztrált szépirodalmi lapjainkat és lapozgatva bírálgatjuk szakszempontról, úgy — nagyon kevés kivétellel — sajnálattal kell meggyőződünk, hogy biz azok még zsenge fejlődésűek ahhoz képest, mint a milyeneknek már a jelen időben kellene lenniök.

Pedig hát egy kis jóakarattal és igyekezettel sokat lehetne ezeken lendíteni.

Láthatunk képeket elhelyezve szöveg között, hol semmiféle arány sincs betartva; felül és alul a képnél az üresség vagy több, vagy kevesebb, mint a két oldalán, vagy pedig felül több sort alkalmaznak, mint alul s így a kép jóval lejjebb esik a középső résznél. Oly esetek is előfordulnak, hogy a képeket vagy a felső jobb, vagy a bal alsó sarokba helyezik el, holott ennek csak ott van többnyire értelme, hol párhuzamos oldalak vannak s ily helyen a szemre nézve tetszetősek is.

Rossz kifogás ilyenkor azt hangoztatni, hogy külföldön is így helyezik el a képeket, mint némelyek nálunk. De hát hol van az előírva, hogy mindannak, a mit a külföld produkál, jónak kell lenni. A külföldi bizarr ízlést nem kell nekünk például felhasználni mindenütt, tartsák csak ezt meg ők maguk, mi pedig úgy dolgozzunk, hogy

az nemcsak szép, de jó is legyen. Vannak oly esetek is, midőn a kép mellé azért nem tördelnek szedést, mert az időveszteséggel járna és inkább középre állítva, üresen hagynak jobbról-balról öt-hat cicerót. Hát helyes az ily eljárás? Bizony nem igen, mert a körültördelés nem okoz oly roppant nagy időt, hogy azért ne lehetne ily hibát elkerülni. Ilyesmire hallottam már olyan megjegyzést, hogy öt-hat ciceróra azért nem lehet tördelni, mert a sorokat nem lehet szabályosan telíteni és sokszor középre kellene a szavakat kizárni, mi nem tetszetős. Elismerem e kifogás jogos voltát, de hát a szedő intelligenciája mire való. Nagyon sokszor fel lehet egyes szavakat cserélni hosszabb vagy rövidebb más szóra, melynek értelme egy és ugyanaz. Ama kibúvót, hogy a szerző nem enged meg ilyfajta változtatást, nem ismerem el, mert alkalmam volt nem egy ízben változtatni a szerző kéziratán a felsorolt esetben és volt ugyan a szerzők között olyan is, ki egy kissé haragudott e miatt, de a kellő felvilágosítás után szívesen belenyugodott az általam eszközölt szó- és szórend-változtatásba.

Hanem hát egy kis fáradság sokaknál oly borzongást idéz elő, mintha csak kész veszedelemnek mennék elébe.

Egyes esetekben pedig azt látjuk, hogy mindenféle czafrangot és amerikai ízlést szeretnének szép-irodalmi lapjainkon alkalmazni. Milyen kárba-veszett fáradság. Hisz lehet bármit reklámszerűen

alkalmazni, de akkor tudni is kell a módját annak, hogy hol és miért, nem pedig mindenféle betűfajt és díszítményt összekeverni és azzal úgy tetszelegni, hogy szinte szánakozással gondolunk arra, a ki ilyfajta vállalkozással óhajt hatást kelteni.

Szolid ízlés és korrekt grafikai kiállítás a munkánál maradandóbb becsű, mint a rosszúl megválasztott reklámszerű és feltűnési viszketegségben szenvedő ízléstelen kiállítás.

Ha pedig díszesebb lapjainknál a hirdetés-oldalakat szemléljük, mely rovatokra a külföldön a legnagyobb súlyt fektetik, úgy a mieink — kevés kivétellel — még a külföldi napilapokéival sem állják ki a versenyt.

Kirívóan láthatjuk a betűfajok minden rendszer nélkül való összekeverését. A legszebb metszésű mediaeval mellett ott látjuk a legközönségesebb steinschriftet, egyiptiennet, vagy a legkényesebb akczidensz-betűk mellett a legrosszabb és legkopottabb réges-régi címbetűket. Hát biz ez nem valami örvendetes jelenség s a szedőre sem hízegő az ilyesmi.

Szedőink nagy részénél — kik kényesebb munkák, vagy a felsorolt dolgok elkészítésével vannak elfoglalva — hiányzik a kellő érzék ilyfajta munkák megalkotásához. Könnyebbségül szolgál az nekik, ha a reájuk bízott munkát minél hamarább — úgy, a hogy — elkészíthetik; holott ha egy kis idővel többet szentelnének munkájoknak, úgy az a munka nekik is dicséretül szolgálna.

Nem kell mindig abban a tudatban élni, — mint sokan ezt szeretik hangoztatni — hogy munkájuk sokba kerül, mert a díszesebb s kényesebb munkát a megrendelő úgylis jobban megfizeti, mint a közönségesebb fajtát.

Cseppet sem kell csodálkoznunk azon, hogy lépten-nyomon ama téves hitet táplálják az illetékes körök, hogy hazánk nyomdásztsága szakunk terén még nem eléggé értelmes és képzett, s nem tudja a külföldi nyomdászokkal a versenyt fölvenni. Csakis rajtunk áll, hogy ezt a balhiedelmet eloszlassuk és javítsunk ez állapotokon, mert már eljött az ideje annak, hogy a külföld is megváltoztassa irányunkban gyakorolt eddigi gúnyos kritikáját.

Jelenlegi akczensz-szedőink tehát jól tennék, ha egy kissé szorgalmasabban és lelkiismeretesebben fognák fel hivatásukat.

Nagyobb nyomdáinkban meg is van adva az alkalom, hogy azok a szedők, a kik tehetséget éreznek magokban a magasabb fokú akczensz-szedéshez: e téren kiképezhessék magokat.

Nem hiszem, hogy akadna oly főnök vagy művezető, ki ilyfajta kérésnek ellenállna, s inkább azt vagyok hajlandó hinni, hogy ők is örömmel ragadnák meg az alkalmat, hogy a vezetésök alatt álló intézet ily módon magasabb nivóra emelkedjék.

Nagyon üdvös dolog lenne az is, ha akczensz-szedőink ama része, mely e téren mérvadó sze-

repet játszik, barátságos összejöveleteket rendezne a maga körében hetenkint vagy havonkint, mint a hogy ez a külföldön is megvan, s vita tárgyává tennék az időközben megjelenő nyomdatermékeket és kritikát gyakorolnának azoknak jó és rossz oldala felett. Mily előnyös lenne ez. A kölcsönös vélemények tisztázása és megvitatása mennyivel inkább serkentené szedőinket a jó és szép munka elvégzésére, fiatalabb szaktársaink pedig sokat tanulhatnának az ily bírálatokból.

Előfordúl majd minden hónapban, hogy egyik-másik nyomda valami kényesebb munkát bocsát ki, mily szépen lehetne ezeket az ilyen vitaestélyeken barátságos, de azért szigorú bírálatban részesíteni, s a bíráló szakférfiak véleményei mily tanulságosak lennének azok részére, kik a finomabb akczensz-szedés iránt fogékonysággal bírnak.

E mellett a most dívó zárkózottság és visszahúzóds is megszűnnék, mely jelenleg elsőrangú akczensz-szedőink között fennáll. Mindegyik saját magát hiszi a legtalentumosabb szakembernek, a kinek derogál az, hogy munkáját olyanok bírálgassák, kik — szerintök — e téren nem kapacitások. Nem a leghizelgőbb akczensz-szedőinkre az a körülmény se, hogy a néhány év óta kiírt szakpályázatok többnyire meddők maradnak, s a melyek nem voltak meddők, azok sem voltak abszolút becsüek. Mindeme bajok kútforrása csakis a visszavonúltság és bizalmatlanságban rejlik.

Félre az ilyen beteges gondolatokkal. Össze-

tartással és kölcsönös bizalommal lehet csak sikereket elérni, nem pedig rideg zárkózottsággal s szűk körben fitogtatott nagyképszerűséssel. Legyen meg mindenki a jóakarát és bizalom; szünjék meg a gáncs és együttes erővel iparkodjunk azon, hogy a magyar nyomdászat technikai kiállítás tekintetében felemelkedjék arra a magas nivóra, melyen a külföld nagyobb része már régen halad.

Vegye mindenki a fenti sorokat jó szívvel s vegye ki mindenki belőle azt a részt, mely megilleti és akkor szakunk majd boldogúlni és virágozni fog.

Radnai Mihály.